

Hayat

*Hayata, daima hayat.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 29, Teşrinievel, 1929 .Sayı:142

Yazılar vs yazarlara

29 Teşrinievel
Yüksek tahsil meselesi
Ressamlarımızı anlamak
Bir cenaze alayı
Ahlak terbiyesi
Eğmont
29 - 30 Teşrinievel 1339
Frine'nin heykeli
Quetta çarşısı
Yolcu duygu ve görüşü

H. M.
Mehmet Emin
M. Şekip
Enis Behiç
Kadri
Sami Sabit
Gazi Mustafa Kemal
Şükûfe Nihal
İffet Halim
Cevat

Fotoğraf neler yapıyor?
Keman san'atı ve biz
Meydanlar
Yeşilcami ve Yeşilturbe
Acara cumhuriyetinde
Ankara postası
Kör kuyu
Eski kılıç (hikâye)
Şeytanın merhameti (hikâye)
Munisler (Dostoyevkiden)

Nusret Kemal
M. Ragıp
Celal Esat
Nurettin
İ. Hikmet
Hikmet Şevki
Faruk Nafiz
Aka Gündüz
A. Gaffar
A. Ragıp

29 Teşrinievel

Bugün Türkiye Cumhuriyeti altıncı yaşına giriyor. Altı yaşındaki bir teşekkül henüz çocuk dımdır. Bu çocuğu dikkatle büyötmek, kuvvetli yetiştirmek için bu günkü nesil, elinden ne geldi ise, yapmaktan çekinmedi ve bu ihtimamla cumhuriyeti miz şimdi bütün tehlikelere, bütün arızalara karşı emniyet içindedir.

Cumhuriyet, bu devrin, bu neslin çocuğudur. Onu biz evlat gibi sevdik. Bu çocuk gelecek neslin kardaşı, ondan sonrakilerin de babası olacak ve nihayet, mermer bir heykel gibi, nesilden nesle, asırdan asra, başı yukarda, göğsü geniş ve genç,

intikal edecektir. Biz, yarınki nesillerin tapacağı putu, bu yeni timsalde görüyoruz. Dünyada hiç bir put bu kadar mukaddes olmamıştır!

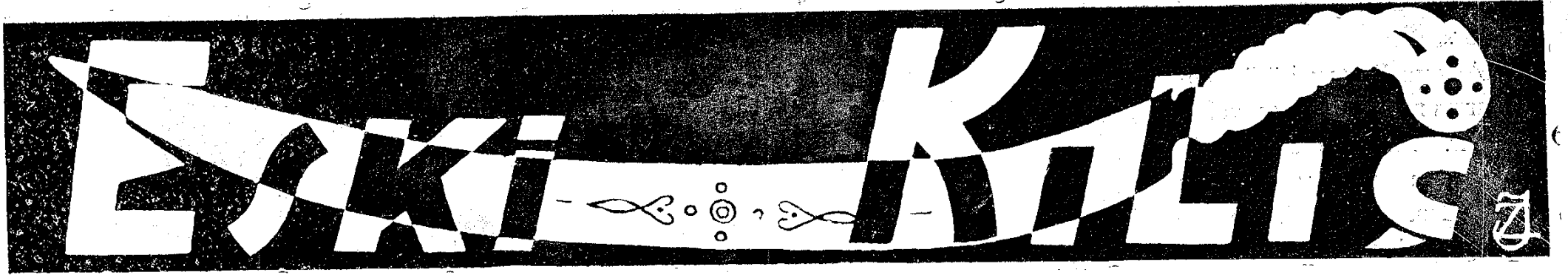
Gaziye Cumhuriyetten evel tanıdık, fakat Gazi Cumhuriyeti hepimizden evel tanımıştır. Bize Cumhuriyeti tanıtan odur, ve eğer o tanıtmamış olsaydı biz bu büyük hakikatın rüyasını görmeden istiklali gaiplere karışmış bir millettik. Bunun için Cumhuriyet, Gazi, bizim lisanımızda birbirine karışan, birbirile kaynaşan iki kelimedir ki bunu bizden öğrenecek olan bütün nesiller bu iki

kardeş kelimeyi birbirinden ayıramayacaklardır.

Gazi, yalnız zamanını aşmış, istikbale hüküm eden bir deha değildir, O aynı zamanda, mensup olduğu cemiyeti devrinin ilerisine götürmüş, milletine ve milletlere geniş yollar açmış bir dehadır. Bütün Asya, beklediği fecri, onun parmağının ucundan görebilir.

Gazi 1789 ihtilalini 1335 te yaptı. 1339 da bizi 1871 inkılabına erıştirdi ve bugün bütün medenî milletler gibi, bütün medenî milletlerle yana, 1929 da bulunuyoruz.

H. M.

Vak'a Adliye Nazırı Merhum Abdurrahman Paşanın Kastamonu Valiliği zamanında cereyan etti.

*
*
Bu duvarın üstünde halis Taban demirinden eğri ve eski bir kılıç.

Karşı duvarların dibindeki sedirin üstünde kemikli, zayıf, uzun beyaz sakallı, dimdik ve eski bir ihtiyar: Hasan dede..

Hasan dedenin çukur ve kıvılcımlı gözleri eski kılıçta.

Hasan dede galiba gençliğini düşünüyor.

Onların gençliğinde hayat: Kılıç, Kadın ve At...

Bizim gençliğimizde hayat: Elem, Korku ve İstibdat...

Sizin gençliğinizde hayat: Bunu Siz tesis edeceksiniz gençler!

Dünyanın en cömert, en eymurekli ihtiyarı olan Hasan dede ayağa kalktı. Dilimli kavuğunu yıktı, esasını aldı, kırmızı çedik pabuçlarını geçirdi, konağın iki kanatlı koca kapısından çıktı.

Çarşıdaki nalburu oğradı, eymcinsten bir bileği taşı alıp koynuna yerleştirdi. Çeşmeli kavede bir sade kave içti. Öteki beriki ile şakalaştı. Keyfi pek yerinde idi.

Dükânlarda oturanlara satarak, her taraftan muhabbet ve hörmet toplayarak her tarafı ince oymalı konağına döndü. Odasına girdi. Kapıyı kilitledi. Duvardaki eğri, eski kılıcını al-

dı. Kafes deliklerinden iplik iplik sızan ışıkların altında kılıcı keyfli keyfli seyr etti ve kılıcı, damarlı elleri ile kılıcı bir bebe gibi okşadı.

Köşesine bağdaş kurdu.

Kılıcı kucağına aldı, koynundan bileği taşı çıkardı ve bir nakış işler kadar dikkatli, bilemeye başladı.

Gençliğinde, bir vuruşta baldır kadar kalın mihrap mumlarını, çift yamçıları kestiğini hatırladı.

İhtiyarlığın ne kesecekti ve nerede tecrübe edecekti?

İhtiyarlığında Zaptiye tabur ağasını kesecekti, eski kılıcının onun ense kökünde tecrübe edecekti.

Zaptiye tabur ağası, kalıplı kıyafetli, pala bıyıklı, sarı-siyah kaytanlarla süslü elbiseli, çerkes kılıçlı, gümüş kamçılı, telâtin çizmeli bir izbandut idi.

"Bâiradei seniye", yekten tabur ağası (Binbaşı) olmuştu. Haftada bir defa Saraya jurnal mektubu yazdırır ve haftada da bir defa Saraydan şatafatlı cevaplar alırdı.

Tabur ağası değil, Ilgaz dağlarının küçük Padişahı' Ortanca Allahı, Büyük serdarı...

Tabur ağasının astığı astık, kestiği kestik.

Hasan dede, eski kılıcı ile işte bu tabur ağasının boynunu koparmağa gitti. Kılıcı cübbesinin altında gizlemişti.

Aradı, taradı. Şadırvan kavesinde buldu. Tabur ağası kavenin içinde eşraftan birisi

ile dama oynuyor ve dilediği taşı - hakkı olsun olmasın - ileri geri sürüyordu. Bütün kave halkı Tabur ağasının çok güzel oynadığını beş dakikada bir ağız birliği ile söylüyorlardı.

Hasan dede bir adamla haber gönderdi:

— Hasan dede efendi ağa, dışarıda bekliyor, bir dakika sizinle hususî görüşecekmiş.

— Dama bitsinde çıkarım.

On dakika geçti çıkmadı. Bir haber daha saldı. Bu sefer de yirmi dakika geçti gene çıkmadı. üçüncüde Hasan dede içeriye girdi.

Tabur ağası başını lütfen kaldırıp sordu:

— Hasan efendi! Beni niçün arıyorsun?

— Domuz boynunu ikiye bölmek için..

Her kes şaşırды ve azgın Tabur ağası her kesten çok şaşa kaldı.

— Sen deli mi oldun bel!

— Sen beni deli ettin kerata!

Tabur ağası fırladı. Herkes açıldı. Elini kapsollu altıpatlarına attı. Hasan dede daha çevik davrandı, eski kılıcı çekince boynuna çaldı. Kılıç tınnn! diye öttü. ucu alçak tavanda bir iri çiviye çarpmıştı. Tabur ağası geriledi, caketini sağdan sola ve yukarıdan aşağıya biçilmiş, kılıcın ucu göğsünde bir yarık açmıştı.

Halk kendini topladı. Yarısı Tabur ağasına, yarısı Hasan dedeye çullandı. Anan yahşı, baban yahşı! Ayırdılar. Kay-

makam, Kadı, ceza Reisi, kim varsa üşüştü. Tabur ağası bir uzun yara ile canını kurtardı. Hasan dedeyi Kastomoni hapishanesine götürüp tıktılar. Hasan dedenin uğulları yetiştirdi:

— Aman baba! canım baba! dediler. Bunların hepsi haram yeyicidir. İstedikleri kadar rüşvet müşvet verelim de seni kurtaralım. Müstantıklar filan seni kasten, teammüden, adam öldürmek cürmü ile itham etmek istiyorlar. Saray duyarsa asıldığın gündür.

— Keratanın boynunu koparamadım!

Diye mırıldanıp hayıflanıyordu. Bir gün ansızın bir haber, bir telâş, bir silme süpürme:

— Vali Paşa hazretleri hapishaneyi teftişe geliyor.

Geldi. Her kese derdini sordu. Sıra Hasan dedeye gelince hörmet telkin iden bu ihtiyarın kim o'duğunu sordu.

— Çerkeş eşrafından Hasan dede efendi dediler. Derdini sordu.

— Hiç bir derdim yok Paşa hazretleri.

bur ağasının canını bir dakikada cehenneme gönderirdi. Fakat hepsi de genç, kıyamadım. Ben yetmiş sene yaşadım. Dünyada bir kaç kadehlik rakı hissemle bir kaç senelik ömrüm kaldı. Şu hayırlı işi ben yapayım, asarlarsa assınlar, bari son demimde memleketime bir faydam dokunur, dedim. hiç düşünmez olurmuyum efendim?

— peki ama, sebebi ne idi?

— Sebebi şudur: Bu adamın bütün zulmunu, istipdadını, hırsızlığını, uğursuzluğunu her şeyini, her şeyini afediyoruz. Hepsinin helâl ediyoruz. Fakat işi o kadar azıttı ki kızlarımız, oğullarımız sokaklara çıkamaz oldu. Hatta bir çokları evlerinde bile yaşayamaz oldu.

Gözüne kestirdiği güzeli hırsına kurban ediyordu. Bin bir yere şikâyet ettiler. Fakat bir gün ve bir defa. Sonra şikâyet edenlerin kimi şurada öldürüldü, kimi sürgüne gitti, kiminin adı padişah haini oldu.

Hatta zati âlinize son defa gizli bir mektup yazan bezaz Osman ağayı öğrenmiş. eşkiyalara oğlunu, cahil maiyyetine başı bozuk elbisesi geydirip kızını dağa kaldırttı. İki gençte de ırz namus kalmadı. Delikanlı göğdesine bir kama sokarak intihar etti. Bu şikâyet mektubuna karşı sizde bir şey yapmadınız. Yeni teşrif ittiğiniz için bilmezsiniz. Fakat "Satveti hümayunu temsil eden Zaptıye Tabur ağasından şikâyetimizi bir arzuhal ile mahkeme veriniz,, diyecek yerde bir saatlik bir tahkikat icra etmiş olsaydınız, ırzımız kurtulur ve Hasan dede buralara düşmezdi

Abdurrahman Paşa, çok namuslu, mert bir anadolu evlâ-

— Asılacağıma gam yemem! Keratayı gebertemedim.

Dedi ve bir akçe bile veremeyeceğini söyledi. İfade virmedi.

— Mahkemede hepsini söyleyeceğim! dedi.

(hoooo ... (Ohôooo!) iş mahkemeye kalınca Hasan dede bir yetmiş sene daha yasa hapisaneden gene çıkamazdı. Hasan dede psotu hapishaneye serdi. Pupakeyf gün geçiriyordu. Yalnız ara sıra can sıkılıyor:

— Neye yatıyorsun?

— Bizim Tabur ağasının boynunu kılıçla koparacağım, yazık ki muvaffak olamıyorum, bu yüzden katır hala yaşıyor.

Dedi. Abdurrahman Paşa hayretle sordu :

— demek niyetin bu idi?

— Allah şahidi molsun ki bu idi.

— Sonunu hiç düşünmedin mi?

— Düşündüm. Oğullarımdan hangisine söyleseydim Ta-

Şeytanın merhameti

Müthiş bir fırtına vardı. Buram buram kar yağıyor, bütün yolları, bayırları yığınlarla örtüyordu. Yukardan, aşağıdan savrularak uçuşup dönen karlardan hiç bir şey görünmüyordu: Ne gök, ne canlı bir mahluk, ne de bir mesken. Akşam üzeri idi. Köylü Spirka, hızlı hızlı şehre gidiyordu. Ortalıkta kıtlık vardı. Halk, ekmek yerine, ekin sapları yiyordu. Spirkanın evinde o bile yoktu. Belki asilzadelerin çocuklarını eğlendirir, belki de ailesinin maişetini temin eder

dı idi. Hasan dedeye dedi ki:
— Ben, hatasını itiraf eden Vezirlerdenim.

Hasan dede cevap verdi:

— Bende, Vezirlere hatanızı tashih idiniz deyen halkdanım.

Bir saat sonra Hasan dede hapishaneden çıktı.

Yirmi dört saat sonra kazanın mülkiye ve Adliye heyetinden kimi azlolundu kimi de tebdil.

Bir hafta sonrada, Valinin Saraya yazdığı (ya o ya ben) arızasına cevap geldi: Tabur ağasını tardedip Yemen'e sürdüler.

Vali Hasan dedeyi çağırdı:

— Bu adalet en memnun oldunuz mu?

diye beylik ormandan üç tane çam kesmiş, şimdi şehre satmağa götürüyordu. Ormanda kıymeti bir metelikken orada üç "ruble,, ederdi... Spirka kendi kendine: "belki de bir kırmızı papel [1] bile verirler. Üç "put,, [2] un, biraz çay şeker, çocuklara bir koyun, kendime "Mahorka,, [3] alırım.

[1] On ruble.

[2] Bir put 16389, o gramdır.

[3] Bilhassa Cenubî Rusyada ekilen ve vaktiyle rus neferlerinin ve mahpuslarla köylülerinin içti-leri çok sert bir tütün.

— Hayır!

— Niçin?

— Buna şahsî adalet derler.

Devlet adaleti, fertlerin adaleti demek değildir. Devlet adaleti Kanun adaletidir. münferit zalim olur ama, münferit adl olamaz O zaman kanun kalmaz. Ben isterimki merhum Devlet kanunlarının elinde ceza görsün.

Abdur ahman Paşa sakalını avuçladı ve önüne bakarak:

— Ben hak katı tasdik eden vezirlerdenim.

— Ben de hakikatı tasdik ettiren halktanım.

Ölünceye kadar dost oldular.

Aka Gündüz

Bizim karıya da... Ha sahi ona ne almalı!,

Fakat çoktanberi yolunu şaşırdığının farkında değildi... Bir iki saat kadar yürüdü. Şimdiye kadar lâmbalar çoktan yanmış olmalıydı: halbuki ne şehir görünüyordu, ne de ışıklar.. Felâket! Spirka durdu, etrafına bakındı: göz gözü görmüyordu.

— Hay seni gidi şeytan hay... Diye küfürler etti, tükürdü. Fakat şeytanın ismini sözler söylemez baktı ki ilerde, hayvana benzer, siyah, tüylü bir mahluk taklak atıyor: Tavşan desen tavşan değil, köpek desen köpek değil, tilki desen tilki değil...

Spirka kollarını sallıyarak:

— Hışt, mel'un! diye bağırıyordu.

O zaman, bu garip mahluk taklağı bıraktı ve kar yığını üstünde çömelerek beklemeye başladı. Spirka merakla yanına yaklaştı; fakat korkusundan donakaldı: Şeytan!.. Yığının üstünde art ayakları üzerine bağdaş kurmuş, ön ayaklarının biri ile kulağının arkasını kaşıyor; diğeriyle Spirkaya işaret ediyordu. Spirka yavaş bir sesle:

— Salibe sığınırım! dedi.

— Corkma, Köylü, sana hiç